

توضیح و پاسخ لازم به نقد ناقدان محترم :

۱-۳- نظریات و نقد آقای دکتر محمد مهدی عزیزی :

۱- متن ارائه شده یک مقاله است و نه نظریه :

پاسخ : متن ارائه شده و کامل شده و طرحنامه موجود آن،

که متأسفانه قبلاً برای داوران و ناقدان محترم ارسال نشده است . از نظر اینجانب به دلایل ذیل یک ابر نظریه (بنیادی - کاربردی و انکشافی) است .

- ابر نظریه است ، زیرا شالوده نظری آن مکتب الهی اسلام است و مدعای اسلام جامع و مانع بودن و شمول آن بر کل هستی از مبدأ آفرینش تا سیر و صیورورت های موجود و نهایتاً تا اهداف و غایات مقدر شده برای عناصر هستی از جمله انسانها است . و این نظریه ، نسبت این مکتب را با ساختار و مراحل (مجموع فرآیندهای انسانی)، تبیین نموده و آثار انسانی را قابل (ارزیابی) مینماید.

- این نظریه فقط یک مقاله نیست ، زیرا نظریه های رقیب بسیار فراوان خارجی و داخلی دارد. نظریات رقیب معاصر آن باعث بحران های عمیق فرهنگی در حوزه فرآیندهای انسانی به صورت (فردی ، اجتماعی و تاریخی) شده اند .
آنچنان که در طرحنامه و متن نظریه توضیح داده شده است ، نظریات موجود با قطع ارتباط ، با (وحی الهی) و با (هستی شناسی و انسان شناسی های) ناقص و منحرفانه خود موجب گسترش پوچ گرایی (نیهیلیسم) و هرج و مرج و اغتشاش (آنارشیسیم) در حوزه فرآیندهای انسانی شده اند ، تبیین مهندسی شده و انکشافی از مکتب اسلام در پاسخ به انحرافات موجود ، یک رسالت و مسئولیت تاریخی معتقدین به اسلام و باطل السحر ، بسیاری از نظریات روز آمد و سست موجود داخلی و خارجی میتواند باشد.

- این نظریه یک نظریه (بنیادی - کاربردی) است زیرا فرآیندهای انسانی را از کلی ترین وجه نظری آن یعنی (رابطه انسان با خدا) مطرح مینماید و سپس ساختاری جامع از مراحل فرآیندهای انسانی را مبتنی بر موضوعات اصلی و (مبانی) هر مرحله و (ارتباط هر مرحله با مراحل دیگر) را مطرح و در نهایت جداولی را در جهت (ارزیابی کمی و کیفی) آثار انسانی ارائه مینماید.

- این نظریه یک نظریه (انکشافی و تفسیری) است . زیرا مکتب اسلام در دو منبع الهی (قرآن و سنت و سیره معصومین (س)) به صورت جامع و مانع در سه حوزه (اعتقادات ، احکام و اخلاق) مطرح شده است .

کار محققین و مجتهدین اسلامی استنباط و استنتاج (اصول راهبردی ، راه کارهای عملی و راه حل های اجتهادی از منابع فوق است ، که از آن به (انکشاف و تفسیر) تأویل مینمائیم .

۲- مثالها و مصادیق بهتر بود در بارهٔ مباحث و آثار هنری و شهرسازی هم بود.

موضوع نظریه ، مجموع فرآیندهای انسانی است . از آنجا که تخصص بنده در حوزهٔ معماری است و اغلب مخاطبین بنده معمار بوده اند ، بیشتر مصادیق معماری مورد توجه قرار گرفته اند . میتوان در ارائه های جدید و برای مخاطبین خاص از مصادیق دیگری برای اثبات مدعای نظریه ، بهره برداری نمود.

۳- تعاریفی در مورد نظریه مبتنی بر مباحث موجود و رایج به شرح ذیل ارائه نمودند ، که پاسخ داده میشود.

- نظریه باید عقلانی باشد .
- پاسخ: مکتب اسلام علاوه بر منبع (عقل) از منبع مکملی به عنوان (وحی) یا (عقل کل و خطا ناپذیر) هم بهره برداری مینماید.
- در این نظریه هم از منبع عقل با روش (استدلال منطقی) در حد نیاز بهره برداری شده است و هم از منبع وحی با روش (تفسیری) .
- نظریه باید از فلسفه بیاید یا از تجربه .
- پاسخ : از آنجا که فرآیندهای انسانی یک ساختار طولی و مرتبه ای از (ایده و ایده آلهای ذهنی تا مصادیقی عینی و تجربی) دارد، بنابراین نظریات مبتنی بر این فرآیندها نیز میتواند دارای مبانی فلسفی باشد و هم مصادیق تجربی . روش قرآن نیز در طرح مباحث انسانی هم دارای مباحث نظری است و هم ارائه مصادیق عینی و تجربی .
- نظریه باید قابل ابطال باشد .
- پاسخ : نظریاتی که مبتنی بر فرهنگ اسلامی ارائه میشود از بعد منابعی که از متن دین است یعنی (قرآن و سنت و سیره معصومین ^(ص)) قابل ابطال نیست ولی استنباط و استنتاج ما و تفاسیری که محققین و نظریه پردازان ارائه مینمایند که از آنها به عنوان (ادبیات دینی) یاد مینمائیم نظیر (نظریه حاضر) قابل نقد و ابطال می باشد. نظریاتی که مبتنی بر مکاتب بشری است ، کاملاً چه از بعد منابع و چه از بعد تفاسیر قابل ابطال می باشد.
- نظریه باید تعمیم پذیر باشد در زمان و فضا :
- پاسخ : نظریه حاضر از بعد منابع و مبانی اسلامی آن یعنی (حکمت نظری ، حکمت عملی و اصولی اخلاقی و اجتهادی آن) ، که پیامبر اکرم ^(ص) به عنوان سه علم مفید یعنی (آیه محکمه ، فریضه عادلانه و سنت قائمه) از آن یاد مینمایند ، فرا زمانی و فرا مکانی بوده و کاملاً تعمیم پذیر است . نظریه حاضر نیز از آنجا که قابلیت ارزیابی همه آثار موجود را دارد ، بنابراین در همه شرایط تعمیم پذیر است .

- نظریه با سبک متفاوت است .

پاسخ : این نظریه فقط یک روش و شیوه خلق فرآیندهای انسانی را مطرح نمی نماید ، بلکه ساختاری جامع از (کلیه مراحل در فرآیندهای انسانی) را مطرح و (منابع و مبانی) هر یک را بیان و جداولی برای (ارزیابی و نقد) آثار را تشریح و تأثیر آثار را بر مخاطبین مورد سنجش قرار میدهد .
ضمناً ساختار فوق به صورت تطبیقی ، کلیه نظریات رقیب را در مراحل مختلف مورد نقد و ابطال قرار میدهد . بنابراین محدود به یک سبک نیست .

- در نظریات جدید فضائل اخلاقی نیز قابل اندازه گیری شده اند .

پاسخ : در این نظریه نیز همه مراحل در فرآیندهای انسانی از آغاز تا انتها مبتنی بر فرهنگ اسلامی قابل ارزیابی شده است ، در مرحله اول (ادراکات و معرفتهای انسان از عالم و آدم ، از حس و غریزه ، تا عقل و روح) در مرحله دوم (تخیلات ، ایده ها و ایده آلهای باید و نبایدها و احکام اولیه) در مرحله سوم (روش ها و شیوه های عملی و راه حل های اجتهادی و اخلاقی انسانها برای تبدیل ایده به پدیده) در مرحله چهارم (ارزیابی و تحلیل آثار موجود) و در مرحله پنجم (تأثیر آثار بر مخاطبین و خالق اثر) مورد ارزیابی قرار گرفته است . مسئله مهم در مباحث ارزشی تفاوت (معیارهای اسلامی با فرهنگ لیبرالیستی) در ارزیابی رویکردهای اخلاقی است .

- نظریه باید دارای ساختار علمی و منطقی باشد .

پاسخ : این نظریه مبتنی بر نظریات اکثر حکمای اسلامی از جمله حضرت آیت الله جوادی آملی در نسبت اسلام با علوم ، از دو منبع (عقل و نقل) و دو روش (استدلال منطقی و تفسیری) بهره برداری و مدعاهای خود را اثبات نموده است . از آنجا که مجموعه علوم در واقع فرآیندهای عقل و نقل می باشند و اسلام نیز همه علوم حقیقی و واقعی را تأیید مینماید ، و این نظریه نیز از همین منابع و روشها به علاوه از منبع و مرجع (اجماع خبره گان) و بدیهیات مورد تأیید اکثر حکمای اسلامی بهره برداری نموده است ، بنابراین دارای ساختاری (علمی ، منطقی) و در عین حال (مبتنی بر کلام الهی و سنت و سیره معصومین (س)) است .

- نظریه باید ایجاد تحول بنماید .

پاسخ : نظریه به تنهایی نمیتواند تحول ایجاد نماید . نظریه هنگامی میتواند به صورت واقعی ایجاد تحول نماید که اساتید دانشگاه ها با مضامین آن آشنا و به اصول آن اعتقاد داشته ، مباحث آن وارد سرفصل و محتوای دروس دانشگاهی شده ، فارغ التحصیلان نیز ملتزم به اصول آن باشند ، مهندسان مشاور مطابق مبانی آن برنامه ریزی و طراحی نمایند و مدیران و قانون گذاران نسبت به فرآیندهای آن متخصص و متعهد باشند .

- فرضیه ها باید با کار پژوهشی و تجربی اثبات شوند ، آزمون این فرضیه ها میشود یک نظریه .

پاسخ : نظریه ارائه شده از آنجا که یک نظریه انکشافی است و نسبت اسلام را با فرآیندهای انسانی طرح ، تبیین و در حد لازم به صورت (استدلال منطقی و تفسیری) اثبات مینماید ، در مقابل نظریات متکثر و معاصر رقیب ، میشود یک نظریه جدید اما میتوان از موضوعات هر مرحله در این ساختار صدها فرضیه و مسئله جدید ارائه و در قبال آن هزارها نظریه بدیع را تجربه و اثبات نمود.

۳-۲- نظریات و نقد آقای دکتر بهمن ادیب زاده :

۱- متن ارائه شده مقاله هم نیست .

پاسخ : خلاصه ابتدائی و مختصری از نظریه فوق قبلاً در مجله (علمی - پژوهشی) مورد داوری اساتید دانشگاهی قرار گرفته و به چاپ رسیده است .

- مضمون این نظریه در چندین همایش ملی و بین المللی مورد توجه مخاطبین بسیاری بوده است .
- محتوای این نظریه سالها در مقاطع (کارشناسی ، ارشد و دکترا) با دانش پژوهان برگزیده و مربیان دانشگاه ها مورد بحث و بهره برداری بوده است .

- بخشی از مباحث این نظریه به صورت کتابهای متنوع درسی و دانشگاهی تألیف و به چاپ رسیده است .
- بخش مختصری از این نظریه در شورای تحول علوم انسانی و شورای عالی انقلاب فرهنگی در محضر اساتید برجسته حوزه و دانشگاه مطرح و مورد تفقد اعضا به خصوص نماینده محترم دفتر مقام معظم رهبری در دانشگاه ها قرار گرفته است . بنابراین نمیتواند در حدّ یک مقاله هم نباشد . بنده تصور میکنم متن اصلی نظریه مورد مطالعه ناقد محترم قرار نگرفته باشد.

۲- وقتی ادعای جهانی شدن داریم ، باید بین المللی صحبت کنیم .

پاسخ : منظور ناقد محترم از لفظ کلی (بین المللی) چیست ؟ وجه سیاسی ، اقتصادی ، فرهنگی ، علمی دارد یا غیرو اگر منظور وجه علمی و روش تحقیق است ، همانطور که در متن نظریه اشاره شده است ، اسلام مکاتب بشری را در مجموع ناقص میدانند و مذاهب الهی را تحریف شده ، بنابراین مکتب اسلام را با دو منبع (کلام الهی و سنت و سیره معصومین (س)) جامع و مانع و خطا ناپذیر میدانند.

و در مورد روش تحقیق نیز همانگونه که قبلاً ذکر شد مجموع علوم بشری را منبعث از منبع (عقل) میدانند و اسلام نیز با پذیرش دو منبع (عقل و نقل) هم واجد همه علوم بشری است (که ناقص است) و هم واجد (وحی الهی) است که جامع و مانع و خطا ناپذیر است . اسلام با پذیرش روش (استدلال منطقی) میتواند به صورت (برون دینی) با همه جهان (بین المللی) به بحث و گفتگو واستدلال بپردازد و هم با روش

(تفسیری - تأویلی) میتواند به صورت (درون دینی) با همه مسلمانان جهان به بحث و گفتگو بپردازد این نظریه نیز با بهره برداری از همین منابع و روشها میتواند با همه نظریات رقیب هم آوردی نماید ومدعاهای خود را اثبات نماید .

۳- در مورد کلیه مطالب آیا اجماع همه حکماء هست ، باید دیدگاهها مخالف نیز مطرح شود.

پاسخ : نظریه ارائه شده یک بحث فلسفی و تفسیری از متشابهات قرآنی و اسلامی نیست ، نظریه ارائه شده یک ساختار مهندسی از فرآیندهای انسانی را مبتنی بر بدیهیات و محکومات اسلامی در مکتب تشیع و اجماع اکثر خبره گان را در این مورد ارائه نموده است . فقط از نظر روش تحقیق و منابع و مبانی اسلامی آن از نظریات آیت الله جوادی آملی بهره برداری نموده است .

بدیهی است در مورد جزئیات و تعبیر این منابع و مبانی تبیین حکمای اسلامی مثل مباحث تفسیری اختلاف نظرهایی هست ، که موضوع این نظریه و تخصص اینجانب نیست .

به نظر حقیر نباید بدلیل اختلافات جزئی ، فرعی و تفسیری ، بین حکمای اسلامی دانش پژوهان غیر حوزوی را نسبت به بهره برداری از بدیهیات فرهنگ اسلامی و اجتهاد تخصصی محروم نمود.

۴- آیا تعهد امری جبری است بدون معرفت و اخلاق ؟ آیا مسئولیت جبری است ؟

پاسخ : تعهد انسانها به الزامات وجودی ، ذاتی و فطرت الهی خود ، امری جبری و فرا زمانی و مکانی است ، به همین دلیل در قرآن خداوند از انسانهای فطری سؤال میکند ، آیا من خالق شما نیستم ؟ و آنها می گویند : (بلی) .
اما در مرحله هبوط و نزول به عالم مُلک ، انسانها آزادند که از الزامات نفوس حیوانی و (حسی - غریزی) خود تبعیت نمایند یا از الزامات نفوس (عقلانی و روحانی خود) .

تأثیر آثار و رفتار انسانها مبتنی بر هواهای نفسانی و بت ساخته های ذهنی آنها نیست ، بلکه نتیجه و تأثیر آثار انسان از طریق مشیت و (قضی و قدر) الهی تحقق می یابد ، بنابراین انسانها در این مرحله (مسئول) آثار و اعمال خود هستند . بنابراین (تعهد و مسئولیت) آنها امری (جبری) و وابسته به (مشیت) و (قضی و قدر) الهی است . به همین دلیل اما صادق^(ع) در مورد آزادی انسان (التنفیض) میفرماید (لا جبر و لا تنفیص بل امر بین الامرین) یعنی آزادی و اختیار انسان بین دو امر دیگر یعنی (جبری) است .

۵- جمله نقل شده از آیت الله جوادی آملی (آنچه عقلانی است اسلامی) مغایر حدیث (ما حکم به العقل حکم به الشرع) است .

پاسخ : تصور میکنم ناقد محترم به مفهوم و ترجمه حدیث توجه نکرده اند، زیرا مفهوم آن دقیقاً در تأیید نظر آیت الله جوادی آملی زیرا معصوم میفرماید آنچه عقل (منظور عقل کل و تطهیر شده است) حکم مینماید ، همان حکم شرع مطهر و اسلامی است . در مجموع یعنی (عالم تکوین) و (عالم تشریح) یکدیگر را تأیید مینمایند.

۶- ایده های حلال و حرام یعنی چه ؟

پاسخ : در مرحله دوم از فرآیندهای انسانی ، مرحله آزادی انسان در انتخاب تخیلات (حسی - غریزی) است که مرجع آن در قرآن (نفس آماره) است و در ذهن انسان ایده ها و ایده آلهای منفی و سوء یعنی (جاهلانه و زشت و شر) ایجاد مینماید و یا انتخاب تخیلات (عقلانی - روحانی) است که مرجع آن در قرآن (نفس لواّمه) است که میتواند در ذهن انسان ایده ها و ایده آلهای مثبت و عاقلانه یعنی (عالمانه ، زیبا و خیر) ایجا نماید .
ایده و ایده آلهای انسانها مبتنی بر اصول احکام اسلامی و مراحل فرآیندی خود شامل پنج اصل (حلال ، مستحب ، مباح ، مکروه و حرام) قرار میگیرند.

۷- چرا فخر فروشی با اعجاب انگیزی یکسان گرفته شده و حرام تلقی شده است ؟

پاسخ : حق با ناقد محترم است ، فخر فروشی یک امر اخلاقی محرم است ولی اعجاب انگیزی میتواند حاصل یک خلاقیت بدیع و مثبت باشد . در متن نظریه اعجاب انگیزی از فخر فروشی تفکیک و اصلاح شد.

۸- ایده آلیسم و رئالیسم اسم دو مکتب است و با حقیقت و واقعیت فرق میکند.

پاسخ : در این نظریه با بهره برداری از جمله معروف شهید مطهری که (اسلام ایده آلیسم با رئالیسم را جمع نموده است) ، ایده آلیسم به مفهوم (ایده آلهای ذهنی و نظری) انسانها و رئالیسم به مفهوم (واقعیت های عینی و مورد نیاز موجود) آنها ، مترادف گرفته شده است و منظور نام بردن از دو مکتب فلسفی متضاد و غیر قابل جمع نیست .

۹- اگر مبتنی بر حدیث پیامبر اکرم (ص) ، علم مفید سه نوع است ، پس نظریه شما چرا بر اساس پنج مرحله مطرح شده است ؟

پاسخ : پیامبر اکرم (ص) فرموده اند که (علم مفید) سه نوع است و مکتب اسلام منابع و مبانی آن سه نوع از علوم را مطرح نموده است ، دو مرحله دیگر که در این نظریه مطرح شده است ، حاصل (عمل انسانی) است ، که پیامبر معظم در ادامه حدیث فوق از آن به عنوان (فضل) یاد نموده اند ، که حاصل فرآیند های انسانی است .

۱۰- فقه حکومتی در صفحه دوازده این نظریه به چه مفهومی است ؟

پاسخ : منظور از فقه حکومتی ، اجتهادهای تخصصی در حوزه مباحث اجتماعی ، نظیر خلق آثار هنری و معماری و شهرسازی و یا مباحث اقتصاد اسلامی و حکومت اسلامی و غیرو می باشد .
تفقه یعنی مطالعه عمیق در اسناد مربوطه جهت استنباط و استنتاج احکام عملی در هر حوزه تخصصی ، نظیر استنباط احکام عبادی از متون دینی که حاصل آن رساله های مجتهدین می باشد .

۳-۳- نظریات و نقدهای دکتر محمد جواد مهدوی نژاد .

۱- فرضیه (حدس) با نظریه (اثبات) فاصله دارد نظریه ، باید از حالت حدس خارج شود.

پاسخ : این نظریه مبتنی بر پیش فرضهای مکتب اسلام و منابع و مبانی آن ، که شالوده این نظریه است آغاز و از طریق روش تحقیقی جامع و فراگیر مبتنی بر منابع (عقل و نقل) و روش تحقیق (استدلال منطقی و تفسیری) ، که در مجموع شامل همه منابع و روشهای علمی میشود ، گزاره های خود را اثبات مینماید ، بنابراین همه فرضیه ها اثبات میشود و در مقام حدس باقی نمی ماند.

۲- رابطه این نظریه با پیشینه موضوع چیست ؟

پاسخ : رابطه اسلام با فرآیندهای انسانی ، مبتنی بر منابع آن دارای نسبتی فراگیر و اثبات شده بوده و در عمل و در موضوعات عبادی از طریق علمای برجسته و ممتازی ، تبدیل به رساله های عملیه شده و میشود. این رساله با بهره برداری از همان منابع و روشها تلاش نموده است ، با توجه به ایجاد جمهوری اسلامی و لزوم اسلامی کردن مجموع فرآیندهای انسانی یعنی (تفقه در کلیه موضوعات حکومتی) از جمله آثار هنری و معماری و شهرسازی تا تحقق تمدن نوین اسلامی ، زمینه را برای فضاهاى آموزشی ، پژوهشی ، قانون گذاری و اجرائی در حوزه های مختلف تخصصی تسهیل واز طریق ارائه یک ساختار بنیادی و کاربردی علاوه بر مقابله با نظریه های رقیب موجود در داخل و خارج از کشور ، منابع و مبانی مربوط به هر مرحله از این ساختار و ارتباط مراحل و نتایج حاصل از آنها را در پیکر یک ابر نظریه فراگیر ، قابل اجتهاد تخصصی و ارزیابی و نقد عالمانه قرار دهد.

۳- نظریه قبلی ایشان پخته تر بود ، در صورتیکه این نظریه باید مکمل آنها باشد .

پاسخ : تفاوت بنیادی و اساسی بین این نظریه و دو نظریه قبلی بنده وجود دارد. **نظریه اول** بنده با عنوان (تعامل ادراکی انسان با فضا در معماری) ، موضوع بسیار مهم ، رابطه ایده های فضائی و هندسی در طراحی معماری را با موضوع عملکرد آن ساختمان ها و نیازهای عملی بهره برداران مورد بررسی و تحقیق قرار داده بود. در آن نظریه بر خلاف رویکردهای فرمالیستی در معماری معاصر ، رابطه ابزار و شیوه های متنوع ادراکی انسان ، که منعکس در عملکرد ساختمان میشود ، مبنای اساسی و بنیادی برای نوع هندسه در طراحی معماری مطرح شده بود. بنابراین بحث اصلی آن نظریه یک موضوع کاربردی بود ، یعنی طراحی هندسه ها مبتنی بر نیازهای عملکردی انسان و نه خود بنیاد و بُت گونه .

نظریه دوم بنده با عنوان (خانه کعبه الهام بخش در طراحی نیایشگاه مطلوب اسلامی) که به عنوان نو آوری داوری شد. موضوع کاربردی در طراحی معماری و هندسه شبستانهای مساجد مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته بود. در آن نظریه اصول طراحی و معماری شبستانهای مساجد از طریق رویکردهای (تاریخی - تحلیلی) ،

(شاکله های بیرونی خانه کعبه) و (شاکله های درونی خانه کعبه) مبانی طراحی و معماری مساجد ارائه میشد و مورد بررسی تطبیقی با سایر نیایشگاه ها قرار میگرفت .

- نظریه حاضر آنچنان که از نام و مضمون آن پیداست ابر نظریه (بنیادی - کاربردی) است و مجموع فرآیندهای انسانی را در یک ساختار مهندسی شده مطرح مینماید .

در این نظریه نسبت اسلام از طریق منابع و مبانی با فرآیندهای انسانی ارتباط مستقیم برقرار نموده و مورد ارزیابی و نقد قرار میگیرد و با ارائه (راهبردها ، راه کارها ، راه حل ها) بستر را برای اجتهادهای تخصصی و فقه حکومتی ، به طور خاص در حوزه آثار هنری و معماری و شهرسازی فراهم مینماید. بنابراین نظریه جدید یک نظریه (بنیادی - کاربردی) و مکمل دو نظریه قبلی است .

۴- این نظریه در کاربرد مشکل دارد ، چون در حوزه تعلیم و تربیت و تجربه ، برخی از افراد ، اختلاف نظر دارند.

پاسخ : هر نظریه ای ممکن است مخالفینی داشته باشد. وجود مخالف دلیل اشکال برای غیر کاربردی بودن یک نظریه نیست . در این نظریه پاسخ مخالفین به صورت علمی و منطقی داده شده است و رعایت شالوده نظری آن یعنی مکتب اسلام نیز از الزامات جمهوری اسلامی و قانون اساسی برای همه، به خصوص اساتید دانشگاه ها ، مهندسان مشاور و مدیران دولتی می باشد.

۵- در نمودار رابطه (هنرمند با اثر هنری و مخاطبین) همه مباحث در فلسفه هنر روشن نمیشود.

پاسخ : بنا نیست یک نمودار همه مباحث یک حوزه تخصصی را مطرح و تبیین نماید . در نمودار مزبور سه موضوع اصلی در فرآیند هنری یعنی (هنرمند - اثر هنری و مخاطبین) مطرح و در مقابله با نظریات معاصر و رقیب در حوزه زیبایی شناسی از بُعد انسان شناسی (دو بُعد فطری و نوعی انسانها از بُعد کسبی و متکثر آنها) تفکیک و مسئله بسیار مهم زیبایی شناسی وجودی و ذاتی انسانها که دارای جهت و غایت مشترک و الهی هستند ، از بُعد اعتباری ، سلیقه ای متغیر و متکثر انسانها که وابسته به مجموع شرایط زمانی و مکانی است مطرح شده و به نظریات رقیب پاسخ مکفی داده شده است .